

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
АСОЦІАЦІЯ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ
РАДА ДИРЕКТОРІВ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК
ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ
АКАДЕМІЙ НАУК – ЧЛЕНІВ МААН

**БІБЛІОТЕКА. НАУКА. КОМУНІКАЦІЯ.
РОЗВИТОК БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ**

Матеріали міжнародної наукової конференції
(Київ, 6–8 жовтня 2020 р.)

КИЇВ 2020

УДК 02 : 001 : 316.77 : 007] (082)

Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації : матеріали Міжнар. наук. конф. (6–8 жовт. 2020 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. наук. б-к та інформ. центрів акад. наук – членів МААН; відп. за вип. М. В. Іванова. Київ, 2020. 706 с.

Збірник містить матеріали міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації», організованої Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського (6–8 жовтня 2020 р.), в яких висвітлені традиційні та інноваційні напрями у діяльності наукових бібліотек в умовах цифровізації.

Українськими та зарубіжними фахівцями розкриті теоретичні та прикладні аспекти формування, використання, організації доступу до електронних інформаційних ресурсів наукової бібліотеки в сучасному веб-середовищі та оптимізації бібліотечної діяльності в умовах цифровізації, зокрема: сучасні виклики та завдання бібліотек в умовах цифровізації; цифрові проекти наукових бібліотек; бібліотеки в системі стратегічних комунікацій: міжнародний аспект; бібліометричні технології та наукометричні дослідження; результати впровадження в бібліотеках України Міжнародного стандарту каталогізації. Представлено сучасні особливості книгознавчих досліджень історико-культурних фондів; традиції, інновації, перспективи збереження бібліотечних фондів; проблематика, інформаційний простір, бібліотеки, читачі історичної біографіки в сучасному українському суспільстві; розглянуто історію формування, інформаційний потенціал, вектори розвитку архівних фондів наукової спадщини України в цифрову епоху; висвітлено українську музичну культуру і музичні фонди бібліотек в умовах цифровізації.

Видання адресоване працівникам бібліотечно-інформаційної галузі, фахівцям документно-комунікаційної сфери, викладачам, аспірантам і студентам вишів.

Відповідальний за випуск: М. В. Іванова

Редакційна колегія:

Л. А. Дубровіна – чл.-кор. НАН України, д-р іст. наук; В. М. Горовий – д-р іст. наук; О. М. Василенко – канд. іст. наук; Л. В. Івченко – канд. мист.; Г. І. Ковальчук – д-р іст. наук; Л. Й. Костенко – канд. техн. наук; К. В. Лобузін – д-р наук із соц. комунікацій; Л. В. Муха – канд. іст. наук; В. І. Попик – чл.-кор. НАН України, д-р іст. наук; О. П. Степченко – канд. іст. наук; Н. В. Стрішенець – д-р іст. наук; Л. М. Яременко – канд. іст. наук.

Робота виконана за рахунок коштів бюджетної програми «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» (КПКВК 6541230).

Автори несуть повну відповідальність за підбір та точність наведених фактів, цитат, власних імен, бібліографічних посилань та інших відомостей.

Затверджено до друку вченою радою
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
(протокол № 5 від 14.09.2020 р.)

ISBN 978-966-02-9371-7

© Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, 2020

Підсумовуючи, маємо визнати, що біографіка для дітей і юнацтва в Україні перестає бути лише «інформацією» чи «нарративом», а обертається на багаторівневий континуум міжособистісних взаємин, зв'язків між особистістю та соціумом, особистістю та історією як діалогом поколінь і пам'яттю. А це призводить до швидкого розширення та зміни персоналій у її межах і дроблення пантеону, відповідно до запитів конкретного читача-дитини.

Список використаної літератури

1. Качак Т. *Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку XXI ст.* : монографія. Київ : Академвидав, 2018. 317 с.

References

1. Kachak, T. (2018). *Tendentsii rozvytku ukrainskoi prozy dlia ditei ta yunatstva pochatku 21 st.* [Trends in the development of Ukrainian prose for children and youth at the beginning of the 21th century]. Kyiv, Ukraine: Akademydav. [In Ukrainian].

UDC [929+82-9](477)»2014/2020»

Nataliia Marchenko,

ORCID 0000-0001-9814-0826,

Candidate of Historical Sciences, Senior Research Associate,

Senior Research Associate,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

e-mail: np_marchenko@ukr.net

NEW HEROES OF A BIOGRAPHICAL BOOK FOR CHILDREN IN UKRAINE (2014–2020)

New names and trends in the selection of personalities in biographical publications fiction and non-fiction for children and adolescents published in Ukraine in 2014-2020 are considered.

Keywords: biography, biographical books for children and youth, hero of literature for children, literature for children in Ukraine.

УДК 016+004

Міхно Олександр Петрович,

ORCID 0000-0002-5271-9530,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського,

Київ, Україна

e-mail: amihno@ukr.net

АЛГОРИТМ СТВОРЕННЯ БІОБІБЛІОГРАФІЧНОГО НАРИСУ «ДЗЕВЕРІН ОЛЕКСАНДР ГРИГОРОВИЧ (1908–1978)»

Розглянуто етапи створення та структуру біобібліографічного нарису педагогічної персоналії як сторінки електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» ДНПБ.

Ключові слова: Олександр Дзеверін, біобібліографічний нарис, електронний ресурс.

Біобібліографічний нарис «Олександр Григорович Дзеверін (1908–1978)» створювався для електронного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ). Цей інформаційно-бібліографічний ресурс, де розміщено біографії педагогів та бібліографію їхніх наукових праць, – один із елементів інформаційної структури педагогічної науки. Кожна сторінка ресурсу, присвячена окремому педагогу, має усталену структуру: всі її компоненти пов'язані між собою, тож від біобібліографічного нарису можна перейти до бібліографії, потім до оцифрованих праць, фотогалереї.

Жанр біобібліографічного нарису вибрано не випадково, адже ми мали на меті не лише подати біографію вченого, окреслити його внесок у педагогічну науку, а й бодай стисло проаналізувати його праці, історію їх створення та умови, в яких вони були написані. Однак створення нарису ускладнювалося низкою проблем, з-поміж яких: повна відсутність будь-якої біографічної інформації про О. Г. Дзеверіна в педагогічній періодиці, довідкових та енциклопедичних виданнях, в мережі Інтернет; низька інформативність фрагментарних і поодиноких (до того ж, як правило, написаних у негативному ключі) згадок про його спадщину в науково-педагогічній літературі; відсутність фото педагога.

Зважаючи на ці обставини, ми вирішили насамперед відтворити життєвий шлях О. Г. Дзеверіна. У цьому допоміг онук педагога, відомий український еволюціоніст Ігор Дзеверін, який люб'язно надав деякі документи та фотоматеріали. Значно спростила роботу й віднайдена в Інституті педагогіки НАПН України особова справа вченого. Таким чином нами було встановлено дати народження та смерті О. Г. Дзеверіна та основні віхи його трудового шляху.

Наступним етапом було створення бібліографії праць педагога шляхом опрацювання карткових та електронних каталогів НБУВ, ДНІБ та пошуку в Інтернеті. Створений список складається з 35 позицій і в хронологічній послідовності відтворює наукові зацікавлення вченого протягом творчого життя – від 1932 до 1977 р.

Перша наукова стаття О. Г. Дзевєріна датується 1932 р., коли саме розпочалося реформування освіти та педагогічної науки за радянськими канонами. Історія педагогіки була покликана дати теоретичне обґрунтування радянської моделі освіти, знайти її історичні корені. Отже, входження О. Г. Дзевєріна в педагогічну науку припадає на найдраматичніший період української історії ХХ ст., коли відбувся форсований наступ на гуманітарну сферу. Звідси тематика його праць і їх провідна ідея: «марксистська історико-педагогічна думка як вищий етап в розвитку педагогічної науки». Праці вченого 1930–1940-х рр. – це зразок українського радянського педагогічного канону. На основі поверхового ознайомлення з ними може скластися враження, що він був стандартним представником, «продуктом» свого часу. Однак якщо почитати його праці уважніше і спробувати поглянути на цього, на перший погляд типового, радянського вченого трохи пильніше, ми побачимо дещо іншу картину.

З початком «відлиги» та десталінізації до дослідницького поля О. Г. Дзевєріна як історика педагогіки входить спадщина українських педагогів Тимофія Лубенця і Христини Алчевської, він зацікавлюється педагогічними ідеями Івана Франка і Григорія Сковороди. Вважаємо, що значно вплинуло на його творчість особисте знайомство з Василем Сухомлинським. Тому тематика його праць у другій половині 1950-х і до кінця життя – це переважно історія саме української освіти і педагогічної думки, хоча й написані у партійно-класовому дусі.

Таким чином, алгоритм роботи над біобібліографічним нарисом про О. Г. Дзевєріна можна відтворити у вигляді такого ланцюжка послідовних дій: збір біографічних даних → створення бібліографії праць → контент-аналіз праць педагога → окреслення кола наукових інтересів ученого → зіставлення з соціокультурною ситуацією 1930–1970-х рр. → висновки про еволюцію педагогічного світогляду вченого від висвітлення ролі більшовицької партії і Леніна в розвитку шкільництва до зацікавлення педагогічною спадщиною І. Франка, Г. Сковороди, Т. Лубенця, Х. Алчевської і – як лебедина пісня –

видання 5-томника праць Василя Сухомлинського (Київ, 1976–1977), у якому О. Г. Дзевєрін відіграв ключову роль як голова редакційної колегії та автор вступної статті.

Значення біобібліографічних нарисів для інформаційного забезпечення педагогічної науки вбачаємо в тому, що вони можуть стати відправним пунктом у пошуках «втраченої» інформації про педагогів-попередників.

UDC 016+004

Oleksandr Mikhno,

ORCID 0000-0002-5271-9530,

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Research Associate,

V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

e-mail: amihno@ukr.net

ALGORITHM FOR CREATING A BIOBIBLIOGRAPHIC ESSAY “DZEVERIN OLEKSANDR HRYHOROVYCH (1908-1978)”

Considered the stages of creation and structure of the biobibliographic essay of the pedagogical personality as the page of the electronic information and bibliographic resource “Outstanding Educators of Ukraine and the World” of SSPL.

Keywords: Oleksandr Dzeverin, biobibliographic essay, electronic resource.

УДК 929(477)

Міщук Сергій Миколайович,

ORCID 0000-0003-3615-7512,

доктор історичних наук, професор, провідний науковий співробітник,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

Київ, Україна

e-mail: s-mischuk@ukr.net

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ІСТОРИКО-БІОГРАФІЧНИХ ЗНАТЬ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Охарактеризовано регіональні аспекти історико-біографічних знань в Україні. Визначено місце і роль бібліотек усіх рівнів у регіонах України у справі опрацювання, інтеграції та поширення біографічної інформації.